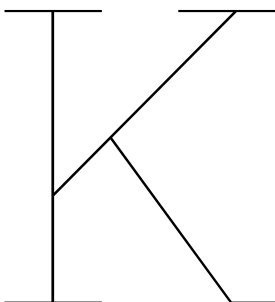

Ann

-Det är ytterst sällan man möter människor som har bara goda intentioner. Det konstaterar etikforskaren Ann Heberlein i sin nya bok »Ett gott liv« – en text som i svindlande tvära men självklara kast diskuterar frågan om vad som är att göra gott.

TEXT OSKAR EKMAN FOTO KARL MELANDER

väljen innan jag ska intervjuas Ann Heberlein på temat frivilligt arbete anländer jag till centralstationen i Lund. Utanför står en ung kvinna och håller en gul pärm med Amnestys logotyp framför sig. Hur orkar hon le så tålmodigt genom höstdunklet, vindbyarna och det elakt prövande dugg-regnet?

Dagen därpå sitter som av en händelse just denna tjej begravd i kurslitteratur i biblioteket på teologiska institutionen.

–Ja, bland våra studenter finns många som som väljer att arbeta frivilligt, förklarar Ann Heberlein. Jag kan bli förbannad när folk säger att de unga av idag inte engagerar sig – för det gör de.

Hon tar emot vänligt och korrekt, fyra våningar upp i samma hus. Hon är helt klädd i svart – en iögonfallande kontrast mot det långa blonda håret och det sterilt ljusa arbetsrummet. »Doktor i etik« står det med nyktra bokstäver på skylten utanför.

Planen var från början att bli präst, men Ann Heberlein valde istället forskarbanan och för sex år sedan disputerade hon här med en avhandling om skuld, moraliskt ansvar och förlåtelse. Sin kristna tro har hon kvar orubbad, orsaken var snarare ett tvivel på förmågan att fungera som själavårdare.

–Jag är ju bra på att förkunna, det gör jag ständigt i mitt jobb som föreläsare och författare. Men jag tycker att det är jobbigt med enskilda och intima samtal med människor. Vilket är lite ironiskt, eftersom det är enormt mycket människor som kontaktar mig efter boken »Jag vill inte dö, jag vill bara inte leva«. I perioder kommer det flera mejl varje dag. Det blir så massivt, jag blir beträckt av all den ångest som människor vill delge mig.

Ann Heberlein suckar lätt och slår ut med händerna.

–Men det är en kamp naturligtvis, för hur kan jag avvisa en

människa som söker mig i djupaste nöd och depression? Jag försöker svara och rekommendera dem att söka upp psykiakuten. Jag har ju mina barn och mina vänner att ta ansvar för, och det ansvaret måste jag uppfylla först.

Det var år 2008 hon blev känd för en större publik med »Jag vill inte dö, jag vill bara inte leva«, en mycket sårig och utlämnande skildring av den sjukdom – bipolar typ 2, tidigare kallad manodepressivitet – hon levde med sedan tjugofårsåldern. Boken lämnar läsaren med ett ohyggligt frågetecken, eftersom författaren antyder att hon är på väg att göra verklighet av sina självmordstankar. Och uppmärksamheten blev förstas enorm när Ann Heberlein anmäldes som försvunnen av sin familj i samband med bokens utgivning.

Om kaoset som följde, om pressfotografierna som låg hukande kring familjens villa, om tillfrisknandet, skriver hon i nya boken »Ett gott liv«. En text som också i svindlande tvära men självklara kast diskuterar frågan om vad som är att göra gott.

Men vi börjar i godhetens motsats. Efter självmordsboken gav Ann Heberlein 2010 ut den intressanta (men mindre personligt hållna) »En liten bok om ondska«, som handlar om vår tids världsösa sätt att handskas med begreppet ondska. En lika världsösa sammanfattning av hennes slutsatser skulle kunna vara att det är tveksamt om det överhuvudtaget finns något som är genuin ondska. Onda människor är i så fall sådana som njuter av att skada eller plåga andra människor – en definition som passar in på ytterst få verkliga individer.

Är det på motsvarande vis med ondskans motsats? undrar jag.

–Ja, det är ytterst sällan man möter människor som har bara goda intentioner, som bara gör goda saker – frågan är om det ens är möjligt. Samtidigt tycker jag att det finns en poäng i att avdramatisera begreppet godhet. Att inte betrakta godhet sådär oerhört upphöjt.

Ann Heberlein talar färdigt och effektivt på en bred, melodios skänka. Ofta med blicken liksom inåtvänd och riktad mot bokhyllan snett mitt emot oss. De mejl som hela tiden studsar in med skarpa plinganden från datorn verkar inte distrahera henne.

–Att skriva boken om ondska var inte särskilt svårt, fortsätter hon. Det finns en massa forskning och experiment om vad som driver människor att göra ont, men knappt någon

socialpsykolog har undersökt varför människor gör gott. Det är också svårt att hitta skönlitteratur och film som har en god människa i huvudrollen. I typfallet är det djur som får vara goda, typ Lassie eller grisen Babe, och så barn, inte minst flickor som Kulla-Gulla och Pollyanna. Vi har också människor av typen Forrest Gump, alltså sådana som är fysiskt men inte mentalt vuxna. Det är intressant att fråga sig varför vi framställer goda människor som inte fullt ut medvetna, som banala i någon mening.

En av få studier som faktiskt finns om mänsklig godhet, »The altruistic personality«, är gjord av Samuel och Pearl Oliner. De har undersökt vad som drev människor att rädda judar under andra världskriget, människor de ger epitetet rescuers, »räddare«.

–Det som paret Oliner kommer fram till är att dessa »räddare« är allt annat än banala och oreflekterande Forrest Gump-karakterer. De är människor som har en väldigt tydlig egen uppfattning om vad som är rätt och fel, gott och ont. Ibland har de en stark religiös övertygelse, ibland en politisk eller ideologisk övertygelse, men alltid en tro på att alla människor har samma värde – och att det betyder någonting.

De flesta av oss beundrar nog sådana hjältar – de som riskerar sina liv, offerar ett vanligt familjeliv eller världslig njutning för att göra maximalt gott. Trots det är Ann Heberlein inget fan av altruismen som ideologi.

Det är inte rimligt att i varje situation i livet utnyttja tiden till att göra det mest goda, skriver hon i boken »Det var inte mitt fel – konsten att ta ansvar« från 2008: »Vi behöver också leka – läsa romaner, påta i trädgården, spela på hästar eller vad det nu är som ger oss glädje och lust. Vi behöver relationer, människor att älska, lita på, anförtro oss åt – och om vi verkligen valde det mest moraliska alternativet i varje situation skulle nära och meningsfulla relationer bli omöjliga.«

Men själv undrar jag om inte vår tid är lika förtjust i de nyfrälsta miljardärerna som i altruisterna. Media berättar gärna om företagsledare som på ålders höst börjar reflektera över andra människors lidande och väljer att avstå från (en bråkdel av) sin förmögenhet. Ideellt arbetande människor kan istället bli lite subtilt förminskade och framställas som just – banala?

Ann Heberlein håller med, men vill nyansera.

–Samtidigt tänker jag på Marie Söderqvist Tralaus bok »Status – vägen till lycka« som kom för ett par år sedan. Hon redogör för en stor undersökning som Framtidsinstitutet gjort om vad människor upplever ger status. Högst upp på listan kommer saker som ett långt äktenskap, att kunna många språk, ha ett lyckligt familjeliv – men faktiskt också att engagera sig i välgörenhet. Att det inte lyfts fram mer tror jag handlar om att det är något provocerande med människor som orkar och har tid att engagera sig, trots att de lever ganska lika liv som jag själv. Moder Teresa kan vi lyfta fram för att det är ett ouppnåeligt ideal. Folk som Percy Barnevik, som upplevt något slags omvändelse – där kan vi tänka att »det är ju lätt för honom som är miljardär, han kan ju bara låta pengarna jobba. Jag som är upptagen med barn och jobb, jag hinner inte«. Då är det klart att de människor som ändå hinner, de ställer en fråga till mig: »Varför gör då inte jag någonting?«

Det ekonomiska givandet ökar trots allt i Sverige, både från privatpersoner och företag. En etikdoktor borde väl ha några tankar kring det?

–Jag tror det beror på flera saker, säger Ann Heberlein. Välgörenhet har länge misstänkliggjorts, vi har tänkt att det ska samhället ta hand om via våra skattepengar. Det är en bra tanke naturligtvis, att de som har behov av hjälp inte ska behöva stå i tacksamhetsskuld till enskilda givare.

–Samtidigt ser vi nu att samhällets skyddsnet inte fungerar. Vi ser också hur liten del av våra skattemedel som faktiskt går till internationellt bistånd. Det har blivit mer accepterat att skänka eftersom människor talar om detta. Nu under svältkatastrofen på Afrikas horn har det varit väldigt mycket status-uppdateringar på Facebook av folk som har skänkt, och som samtidigt uppmanar andra att göra det. Det är märkligt detta så länge varit ett tabu i Sverige.

Ann Heberlein skakar förundrad på huvudet och fortsätter:

–Om man sa att man skänkte pengar så skröt man, och man får inte lov att skryta om att man gör något bra, för då är det inte gott längre!

Att sätta in pengar på ett 90-konto för att jag reflekterar över min privilegerade vita medelklassstillvaro gör mig förstås inte till en god människa, men det visar att jag har åtminstone ett visst mått av empati?

–Ja, det dåliga samvetet är ju ett utslag av att man inser att världen är orättvis. Att vi har det så bra är inte för att vi förtjänar det bättre än någon annan. Det är ren och skär tur att vi är födda i Sverige och inte i exempelvis Kongo.

I boken om ansvar skriver Ann Heberlein också om en aspekt av vår tidsanda som riskerar att stå i vägen för ansvarstagande och förmågan att göra gott. Individualismen proklamerar att det viktigaste av allt är att vi älskar oss själva. Coacher och självhjälpförfattare lovar oss att vi alltid »duger som vi är«.

–Ja, och det är ett tveegygtigt påstående. Självklart måste människor få känna att de duger utseendemässigt. Men frågan är om alla ens ställningstaganden och övertygelser, eller ens brist på engagemang, verkligen duger? Jag tror inte det. Rassistiska åsikter duger inte, men inte heller slöhet, att bara ta hand om sig själv. De flesta av oss kan faktiskt göra lite, lite till. Och därför är lyckoforskningen så intressant – den visar att ett gott liv i bemärkelsen »ett lyckligt liv« är ganska likt ett gott liv i bemärkelsen »ett moraliskt liv«. Man kan inte leva bara för sig själv, det blir tomt i slutändan.

Själv skänker Ann Heberlein gärna pengar till organisationer som Läkare utan gränser, Röda Korset och Lutherhjälpen.

ANN HELEN HEBERLEIN

YRKE: Författare, kulturskribent och forskare i etik vid Lunds universitet.

ÅLDER: 41 år.

BOR: I lägenhet i Lund. Sommarhus på Österlen.

FAMILJ: Man och tre barn, 9, 17 och 19 år.

BAKGRUND: Uppväxt i Svedala utanför Malmö, där hon »aldrig riktigt smälte in«. Tonårsperioden var stökig, med långa perioder av svår ångest och ett självmordsförsök. Läste senare in gymnaset på komvux och började studera teologi. Fick diagnosen bipolar typ 2 år 2001. Blev doktor i etik 2005.

AKTUELL: Med boken »Ett gott liv« (Albert Bonniers förlag).

LÄSER JUST NU: HP Lovecrafts samlade noveller.

SER PÅ TV: Sällan, däremot mycket film på dvd, senast »Four Lions«.

BLIR GLAD AV: Mycket! Prata med mina barn, krama min man, rida ut i skogen, baka bröd, goda böcker och filmer, kloka studenter, människor som engagerar sig, skriva...

BLIR LEDSEN AV: Orättvisor, fördomar, lögnen.

»» *Vi måste bli mindre rädda för att lägga oss i hur grannens barn har det. Det är inte nyfikenhet eller illvilja utan ett äkta engagemang!*

Församlingen hon tillhör, där hennes man också är präst, är bland annat engagerad i ett transitboende för flyktingar i närheten av Lund. Vid besöken kan församlingen bidra med kläder, leksaker till barnen, erbjuda fika och en pratstund. Många av de vuxna har varit med om så traumatiska upplevelser att de är närmast apatiska, men för boendets barn är blir besöken till sällsynta stunder av glädje.

–Det känns väldigt bra när man är där, men sedan sätter jag mig i min nya svindryra bil och kör hem till min flåddiga lägenhet, och då kan det plötsligt kännas motbjudande. I perioder har jag tyckt att det varit så jobbigt att jag undvikit att åka dit, eftersom jag inte klarar av att se mig själv i ögonen efteråt. Vilket kan vara ytterliggare en orsak till att man inte engagerar sig, att man då kan hålla världens lidande ifrån sig.

Vid tidpunkten för den här intervjun utspelar sig i media också som intensivast historien om tvåbarnsmamman i Sigtuna som erkänt att hon dränkt sina två små barn. Ann Heberlein talar plötsligt i ett lugnare tempo:

–Vi har sett det förr. Barnen hade inte varit i skolan och på

dagis på flera veckor. Varför reagerade inte socialtjänsten på lärarens rapport när vi har Bobby och Louise i så färskt minne? Antagligen för att man »inte ska lägga sig i«. Men det är ju också en slags frivilligarbete att lägga sig i hur grannarnas barn har det. Vi måste bli mindre rädda för det. Det är inte nyfikenhet eller illvilja utan ett äkta engagemang!

Himlen klarnar upp utanför arbetsfönstret och Ann Heberlein sneglar på klockan. Vårt samtal tar slut lika effektivt som det började. Hon ska hinna äta lunch med en väninna innan hon tar itu med att skriva en bokrecension för Dagens Nyheter.

Tillbaka på Lunds centralstation bländas jag av en blek höstsol. Några minuter innan tåget mot Stockholm ska avgå kommer en ung student gående längs perrongen. Inte med en gul pärm den här gången utan en vit, med röd logotyp. Försiktigt undrar hon om jag känner till det arbete som organisationen Rädda Barnen gör. ✕

Vad säger din mage?

I över 80 år har vi sålt hem och hemlängtan. På den tiden har vi lärt oss en del. Bland annat om magen. När du ska bygga ditt framtida hem är den med och bestämmer. Eller åtminstone med och har en åsikt. Vårt trygghetspaket garanterar att vi levererar kvalitet till dig, att du vet vad alltihop kostar och hjälper dig om något oförutsett skulle hända – med andra ord ett paket som lugnar magen och låter dig glädjas åt ditt drömhus.

Foto: Elmer-Hall, Uppsala

www.myresjohus.se

Myresjöhus

Hemlängtan sedan 1927

ÅRETS gosigaste julklapp

- ✓ Håller dig och ditt barn varm
- ✓ Perfekt för barnvagnen, soffan mm
- ✓ Smart fleecemilt med ärmor
- ✓ Antistatisk och noppfri

CozyOne - mysig fleecemilt med ärmor. CozyOne håller ditt barn varm och ger dem samtidigt frihet att använda armarna. Barnen kan med enkelhet t.ex. läsa eller spela TV-spel och samtidigt vara varma. CozyOne är tillverkad i ett mjukt och härligt fleecematerial, den är antistatisk, noppfri och kan tvättas enkelt i maskinen.

CozyOne finns i vuxen-, junior- och barnstorlek, så hela familjen kan mysa!

TRE FINA FÄRGER FÖR BARN

CozyOne vuxenfilt finns i svart, benvit, röd och grå. One size. PRIS 299:-
CozyOne juniorfilt finns i svart, röd och grön. Storlek 4-10 år. PRIS 199:-
CozyOne barnfilt finns i svart, röd och grön. Storlek 1-3 år. PRIS 149:-
Färg- och storleks sortimentet kan variera hos återförsäljarna.

från
149:-

CozyOne finns i butik fr.o.m. mitten av november 2011

CozyOne
A PRODUCT BY ATTRACT

Finns även för vuxna

Perfekt för vagnen

Filten CozyOne köper du enklast hos våra återförsäljare:

clas ohlson

Du kan även beställa din CozyOne på www.attract.nu, info@attract.nu eller kundtjänst 020-220 220